

Parem kui Britannica

Priit Raudkivi. *Caesarist Tudoriteni*. 1500 aastat Britannia ajalugu. Argo, Tallinn, 2001. 164 lk.; *Tudorid Inglismaa troonil*. Ühe suguvõsa lugu 1485–1603. Argo, Tallinn, 2002. 136 lk.

Euroopa on kompilatsioon, kokkukirjutatud konstrukt, mis on konstruktiivne geograafilise paratamatuse tõttu, ent mitte ainult – küllap on oma osa ka sellel, et algkoolis pööratakse tegusõna “olema” nii ema- kui ka paaris-kolmes võõrkeeles, ja gümnaasiumis loetakse keelteoskajate töö viljana rahvakeeles Platonit ja Piiblit, olgu otse või kaude. Vundamendikividest üksi on heaks eluks muidugi vähe – need on sügavalt paigas, ja lootkem, et nad alluvad vaimu jäävuse seadusele –, aga et ehitamisest ja ümberehitamisest mõnu tunda, selleks kuluvad ära ka poleemilisemad ideed ja variantmaterjalid, Euroopa kultuuride lugu oma hiilguses ja viletsuses tervenisti.

Hiilgus ja viletsus on sõnapaar, mis on vana maailma tänasel päeval küllap arusaadav igale eurooplasele, Suurbritannia saareriigi elanikele kindlasti. Nende emakeel levib, kultuurilugu on sellega kaasas niivõrd-kuivõrd, ja edastab ennekõike sõnumit, et igal asjal on oma hind euros või dollaris, mis jääb naeladesse arvutamata. Lohutuseks levib inglise keel ka postkoloniaalses mõtteloos, mida arendavad need, kes omaaegsete asumaadega nii ehk teisiti seotud, ja Suurbritanniast poliitilist ja majanduslikku sõltumatust ihaledes tunnistatakse seal briti kultuuri inspireerivat toimet, et mitte öelda kultuurilist tingitust. Salman Rushdie aastatetagune pagemine kunagisele emamaale oli küll sunnitud samm, ent selles võib näha ka sümbolset usaldusavaldust ajaloole, mida pole põhjust ainult pahaks panna.

Eestlast Briti impeerium üldiselt ei inspireeri, keel aga küll – see teeb kord mureli-

kuks, kord tigidaks või – kui muusa meid ära tüüdanud – siis üleolevaks. Eesti keeles loenguid pidav psühholoog, kes õigustab teadustööde kirjutamist inglise keeles, on renegaat, kes tuleb hukka mõista eos – sest pahed on progresseeruvad, ja kui kurja kohe maast-madalast halvustama ei hakata, siis ollagi käes Esto aeg, mida kardetakse, sest vaevalt päädib see keskmise anglosaksi kursisolekuga, kus on Estonia, küll aga võib Bookeri saada tõusikust Krypt Kiwi. Ja niisugust kirjandust pole meile vaja. *Never say never* on võõra rahva võõras hoiak.

Priit Raudkivi, *Ph.D.*, Ajaloo Instituudi “palgal”, nagu ta ise ennast arvamust avaldama kutsunud raamatute kaanel tutvustab, on meie muredega hästi kursis – ja neist üle. Tema räägib sõakalt poodu majas köiest, s.o. jutustab tänaseks ingliskeelse Britannia varasemast ajaloost meie strateegilises emakeeles, lähtudes nii inimlikust ajendist kui uudishimu. “Minu arvates muudavad brittide, aga ka kogu Lääne-Euroopa ajaloo eriti paeluvaks ja põnevaks kõikvõimalikud dünastiatevahelised seosed. Nende põguski vaatlus avab vereside-me tähenduse imepärase maailma ning viib suurte, maailma ajalugu kujundanud arengute üldinimlikele tagamaadele,” tunnistab autor. Veri on tähtis, teab igaüks, kes elab, mõistes “rehnutit”, ja “minu laps” on sõnapaar, millest ei hooli ainult jõnk teismeline, kellele ometi tuleb selgeks jutustada, kuidas asjad maailmas käivad. Ja hea oleks, kui see ka kuldse keskeas mees püsiks. Sellepärast on Priit Raudkivi “Caesarist Tudoriteni” ja “Tudorid Inglismaa troonil”, mis mõlemad üllitatud “Argo” kirjastuses, hea ja informatiivne, samas pretensioonitu lektüür mõtleva inimese laual. Mõlemad väljaanded on rikkalikult illustreeritud, mis võimaldab lugejal saada ka visuaalse pildi tekstis loetud ajaloolistest tegelastest, sündmustest ja paikadest. Rikkam on elada, kui ei unusta, et Bloody Mary pole niisama sellerivarrega segatav kokteil; et Verine Mary pole asja eest, teist taga verejanuline valitsejanna, vaid – Priit Raudkivi tsiteerides – “tõelisi näguripäevi näinud” Aragóni Katariina tõrjutusega harjunud tütar, kes vanaduses, lastetu naisena sanktsioneerib sõja

Prantsusmaaga ainult “abielu nimel”. Eks ole oma inimlikkuses ilus ja hale see ajas-ruumis kauge ajalugu – sama ilus kui meid täna valitsev ihalus “uue poliitika” järele?

Kaks poolteisesaja-leheküljelist dr. Priit Raudkivi kirjutatud raamatut katavad, üks poolteist tuhat ja teine veidi enam kui sada aastat Britannia ajaloost, ja nii saab tegemist olla vaid visandiga, see on teatmeteosega. Nõnda on “Caesarist Tudoriteni” ja “Tudorid” tänu lisatud registrile ka kasutatavad, ehkki registris on vaid isikunimed, ja neist ainult “olulisemad” viitega “autori arvates tähtsamale seosele”. Inglise kirjanduse paadunud õpetajana võin ma küll kahetseda, et Thomas Wyattist, soneti introducteerijast inglise keeles, on Mary Tudori vastase ülestõusu juhina juttu, ilma et teda registri vääriliseks arvataks, ent autori sõnaselgelt kirja pandud tahe – kirjutada poliitilisest, mitte prosoodia ajaloost (mis on ometigi kultuurilugu) – suretab nuri-nad suul ja paneb mõtlema hoopis muule: autori imetlustväärivale destilleerimisvõimele ja eesmärgitruudusele. Sest selge on üks: napilt kolmesajaleheküljelise eestikeelse Suurbritannia kuningate ajaloo taga on aastakümnetepikkune ja tuhandetesse lehekülgedesse küündiv lugemus, mis ju tavaliselt lõpeb tahtmatusega jutustada ajaloost ümberjutustuse korras, vähemainekalt, sihtfinantseerimata. Kui aga on olemas inimesed, Priit Raudkivi ja kirjastus “Argo”, kes Ühendatud Kuningriikide ja Eesti Vabariigi moraalse vm. toeta seda siiski teevad – ja veel nõnda, et vana head “Britannicat” pole vaja appi hüüda, nagu ENE-t või EE-d lugedes –, siis olgem neile tänulikud.

Anne Lange